

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Штулер Ірини Юріївни
на дисертаційну роботу Кирилюка Андрія Олександровича
«Формування державної антимонопольної політики в сфері регулювання
конкуренції на національному споживчому ринку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами

Антимонопольна політика займає значне місце в системі державного регулювання економікою. В науковій літературі антимонопольну політику часто ототожнюють з конкурентною політикою, що направлена на розвиток конкуренції та конкурентних відносин чи конкурентного середовища в економіці країни в цілому. Формування державної антимонопольної політики сприяє також підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародних ринках, що згадується серед пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави, неодноразово закріплених документами високого рівня.

Між тим, формування та розвиток державної антимонопольної політики потребує значної уваги з боку органів державної влади, особливо в умовах військової агресії та у післявоєнний період через неспроможність дрібних товаровиробників самостійно відстоювати свої інтереси у порівнянні з провідними підприємствами, які займають домінуюче положення на ринку та мають вплив на ринок завдяки владі та/або фінансовим можливостям.

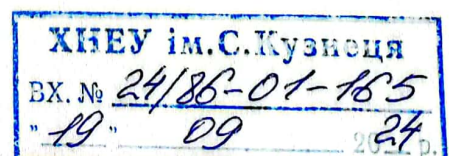
Крім того сучасні реалії обумовлюють необхідність інтегрування державної антимонопольної політики України до норм та стандартів антимонопольного законодавства Європейського союзу.

Саме тому розвиток теоретичних та науково-практичних рекомендацій щодо формування та розвитку державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку, що є метою дослідження Кирилюка А.О. має як наукове, так і практичне значення.

Як засвідчено в дисертації Кирилюка А.О., вона за науковою спрямованістю відповідає науково-дослідним роботам Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Аналіз змісту дисертації дозволяє упевнено стверджувати, що її виконання дало змогу зробити вагомий внесок у виконання дослідницьких робіт університету.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, в достатній мірі обґрунтовані. Виконане дослідження, свідчить

про широку і глибоку обізнаність дисертанта з науковими працями вітчизняних і зарубіжних вчених, в яких досліджуються проблеми формування та розвитку державної антимонопольної політики та антимонопольного регулювання на національному споживчому ринку.

Автор використав широкий арсенал сучасних методів дослідження: аналіз і синтез, логічного та історичного аналізу, теоретичного узагальнення, класифікації, контент-аналізу, емпіричного аналізу, порівняльного аналізу, статистичного дослідження, формалізації та системного аналізу, графічний метод, кластерний аналіз, метод адитивної згортки, коефіцієнтний аналіз. Кваліфіковане їх використання дозволило дисертанту зробити особистий внесок у розвиток теоретичних засад та довести рекомендації та пропозиції до рівня їх практичного використання при формуванні та розвитку державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку.

Логічна структура дисертаційної роботи визначається її метою. Розкриття економічної сутності державної антимонопольної політики та ґрунтовний аналіз наявного стану функціонування державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку дозволили автору провести поглиблене дослідження причин, що обумовлюють проблемну ситуацію у цій сфері, та обґрунтувати висновки і пропозиції щодо методів і засобів її розв'язання.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю розроблених теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування та розвитку державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку.

Автором здійснено аналіз державної антимонопольної політики в системі державного регулювання (С. 28-29). В дисертації ретельно досліджено взаємозв'язок антимонопольної політики з іншими складовими економічної політики держави та визначено ключову роль державної антимонопольної політики в державному регулюванні, що має двоякий вплив на інші складові (С. 32-33). Таким чином дисертантом визначено, що державне регулювання повинно формувати співвідношення всіх складових економічної політики, яке базується на використанні інструментів державного регулювання, притаманним його різним складовим.

Автором було проаналізовано історичні передумови розвитку антимонопольної політики. Було визначено два основні напрями формування державної антимонопольної політики, а саме структурний та регуляторний. Опіраючись на історичні передумови формування даних напрямів було визначено двовекторність сучасної антимонопольної політики, яка однаково направлена як на розвиток конкуренції та конкурентних відносин, так і на запобігання зловживань монополієм, домінуючим становищем на ринку та протидію монополізації ринків (С. 45).

Заслуговує на увагу наведений у роботі аналіз інструментів державної антимонопольної політики. Серед великого спектру інструментів державного регулювання автором запропоновано розділити всі наявні інструменти на три групи за їх функціональністю. Кожна група інструментів відповідає за свій

напряму регулювання: розвитку конкуренції, запобіганню монополізації ринків та антимонопольне регулювання (С. 62-64).

Підхід до визначення ступеня концентрації та монополізації ринків, що базується на зведенні різних практик оцінювання дає змогу дати комплексну оцінку ринкової ситуації. Автором справедливо зазначено, що різні підходи до визначення ступеня концентрації та монополізації ринків неоднозначно трактують результати аналізу (С. 101-103). На основі проведеного дослідження автором запропоновано методичний підхід до визначення зведеного показника концентрації і монополізації для споживчого ринку (С. 122-125) перевагою якого є можливість різностороннього аналізу ринкової ситуації, що одразу враховує кілька практичних підходів.

Автором дисертації було детально розглянуто підходи щодо формування та розвитку державної антимонопольної політики. На основі проведеного дослідження було удосконалено механізм формування та розвитку даної політики, що на відміну від проаналізованих підходів звертає увагу на інституційну складову антимонопольної політики, а саме залучення саморегулюючих організацій та органів саморегулювання, а також враховує взаємозв'язки саморегулюючих організацій з державними органами антимонопольного регулювання (С. 137).

Науковий та практичний інтерес мають розроблені і запропоновані у дисертації методи оцінки ефективності реалізації державної антимонопольної політики, що базуються на складових соціально-економічного розвитку, функціональній результативності та функціонально-оперативній складовій) державної антимонопольної політики (С. 156-160).

У роботі дістало подальшого розвитку обґрунтування комплексу інструментів державної антимонопольної політики, які можна використовувати при регулюванні кожного окремого ринку, опираючись на особливості його функціонування та розвитку, а також враховуючи загальну економічну політику держави як для всієї економіки в цілому, так і по відношенню до окремо стратегічно-важливих галузей економіки чи ринків (С. 171).

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням у виробництво.

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у розробці теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку з питань формування та розвитку державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку.

Практична цінність результатів дослідження полягає у обґрунтуванні доцільності залучення саморегулюючих організацій та органів саморегулювання до процесу антимонопольного регулювання ринків, що дає

зможу формувати та розвивати антимонопольну політику опираючись на знання та потреби учасників ринку зсередини, що направлено на цільове поліпшення ринкової ситуації та розвитку конкуренції на національному споживчому ринку.

Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у господарську діяльність «Епіцентр К», ТОВ «ФАВОРИТО», а також їх використанням у освітньому процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

У відкритому друку за темою дисертації опубліковано 13 праць, з них у фахових виданнях – 9 статей. В опублікованих працях достатньо повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій роботи.

6. Відсутність порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є достатнім. Опубліковані праці у фахових виданнях та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, пройшли відповідне рецензування в тому числі щодо відсутності академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретико-методологічних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними.

1. На рис. 1 «Антимонопольна політика України як складова економічної політики» (с.5 автореферату та с.29 дисертації) державне регулювання економіки відображено як зовнішня сутність відносно економічної політики держави, і при цьому економічна політика включає таку складову як регуляторна політика. В цьому випадку виникає запитання, чим відрізняється державне регулювання від регуляторної політики та як

саме вони взаємопов'язані якщо регуляторна політика є частина економічної політики.

2. Текст автореферату недостатньою мірою розкриває синергетичний аспекти використання антимонопольної політики й інших складових державної економічної політики, як це заявлено в першому науковому результаті.

3. Доцільно було обґрунтувати включення конкретних показників до складу зведеного показника концентрації та монополізації (ЗПКМ) з урахуванням можливої кореляційної залежності між ними (с. 10 автореферату). Крім того, проста адитивна згортка, яка використана при формуванні ЗПКМ, передбачає рівність ваги окремих індексів, що також потребує пояснення, адже з тексту автореферату не зрозуміло, як саме визначено граничні межі ЗПКМ для інтерпретації рівня концентрації та монополізації (КіМ) для ринку чаю (с. 10 автореферату).

4. З рис. 4 (с. 11 автореферату) не зрозуміло, чи впливають, на думку автора, Національні стандарти економічної політики на антимонопольну політику держави.

5. Механізм формування та розвитку державної антимонопольної політики (рис. 4 автореферату) не повною мірою розкриває фактори, що формують і впливають на джерела фінансування заходів антимонопольної політики.

6. Автор в дисертації не наводить пояснень чи обґрунтування комплексу інструментів державної антимонопольної політики надає можливість запропонувати конкретніші рекомендації щодо кількісних параметрів окремих інструментів (наприклад, розміру квот, ставок податків тощо).

Разом з тим висловлені зауваження і зазначені недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Кирилюка А.О.

8. Загальний висновок

Дисертаційну роботу Кирилюка А.О. «Формування державної антимонопольної політики в сфері регулювання конкуренції на національному споживчому ринку» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання – формування та розвиток державної антимонопольної політики в сфері регулювання конкуренції на національному споживчому ринку.

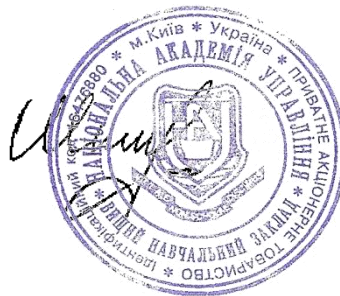
Дисертація Кирилюка А.О. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 для (кандидатської дисертації) «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Кирилюк Андрій Олександрович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку
та фундаментальних економічних
дисциплін
ВНЗ «Національна академія
управління»

Ірина ШТУЛЕР